

РОЛЬ ОСВІТИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНИ

Розвиток світової економіки на сучасному етапі в умовах глобалізації характеризується активізацією процесу інтелектуалізації та формування на цій основі knowledge based society – суспільства, що базується на знаннях і високих технологіях, відрізняється високим інноваційним і інтелектуальним рівнем.

Для України, яка на сьогодні обрала вектор міжнародної інтеграції та прагне зайняти свою нішу у глобальному економічному просторі, питання формування ефективної системи освіти набуває особливої актуальності.

Відомі західні мислителі, такі як Д. Белл, П. Дракер та ін., ще в 60–70 рр. ХХ ст. звернули увагу на формування нового типу суспільства – «суспільства знань», «інформаційного суспільства» «постіндустріального суспільства», основною рисою якого є перетворення знань та інформації у стратегічний ресурс.

Сучасний дослідник К. Шваб висловив думку, що настає «Ера інтелекту» – у світі відбувається постінформаційна або інтелектуально-технічна революція.

На сьогодні інтелект та наукові знання стали основними чинниками стійкого економічного зростання. Так, за оцінками зарубіжних експертів, збільшення людського капіталу на один відсоток призводить до прискорення темпів зростання ВВП в розрахунку на одну людину на 1–3%, а збільшення навчання робочої сили на один рік може призвести до додаткового зросту ВВП на 3%.

У більшості країн світу на професії з переважанням інтелектуальної праці припадає приріст зайнятості. Наприклад, у США цей показник складає 85%, Німеччині – 89%, Японії – 90%, Великій Британії – 95%. Інтелектуалізація праці та відповідно зростаюча роль висококваліфікованої робочої сили в соціально-економічному, суспільному розвитку цих країн обумовила випереджаючий ріст вкладень у людину (в освіту, здоров'я, умови життя) порівняно зі вкладеннями в уречевлені елементи виробництва.

Інвестиції в освіту, кількість і якість людських ресурсів, розширення доступу компаній до венчурного капіталу, розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, чисельність зайнятих у галузях знання, одержання нових знань і технологій, їх ефективне використання великою мірою визначають місце країни у світовому співтоваристві, її конкурентні позиції, рівень життя народу та

національну безпеку. За розрахунками фахівців, підвищення «освіченості» суспільства на один академічний рік забезпечує зростання економіки країн Європейського союзу на 5% у короткостроковій та 2,5% у довгостроковій перспективі. У зв'язку з цим країни намагаються нарощувати інвестиції в людський капітал.

Підвищення ролі освіти в економічному розвитку країни та забезпеченні її конкурентоспроможності дозволяє розглядати освітній потенціал як ключовий чинник конкурентної боротьби, а саме:

- по-перше, він є головним активом людини як носія робочої сили, визначає її конкурентоспроможність на ринку праці;

- по-друге, є основним нематеріальним активом організації, відіграє роль важеля ринкових переваг, збільшує її шанси до успіху через підвищення здатності робочої сили до якісної, кваліфікованої та продуктивної праці, інноваційної та винахідницько-раціоналізаторської діяльності;

- по-третє, є складовою національної інноваційної системи, визначає міжнародну конкурентоспроможність держави.

За індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018 рр., опублікованого Всесвітнім економічним форумом, Україна посідає 81-е місце серед 137 країн світу. Згідно з даними дослідження, Україна погіршила свої позиції за чотирма з 12 показників – «Ефективність ринку праці» («мінус» 13 пунктів), «Інноваційний потенціал» («мінус» 9 пунктів), «Інфраструктура» («мінус» 3 пункти), «Вища освіта і професійна підготовка» («мінус» 4 пункти).

Покращення позиції України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності потребує розбудови економіки, яка базується на знаннях та інформації. Підвищення економічної ефективності освіти в рамках розбудови «знаннєвого» середовища вимагає, насамперед, підвищення якості професійно-технічної і вищої освіти та ступеня їх відповідності потребам інноваційної економіки. Серед основних напрямів їх реформування можна виокремити: модернізація системи вищої освіти; інтеграція освіти, науки і сучасного виробництва; підвищення орієнтованості до потреб розвитку економіки та запитів ринку праці; удосконалення механізму державного замовлення на підготовку кадрів для пріоритетних напрямів економіки та регіональних ринків праці; вдосконалення нормативно-правових механізмів і створення умов для освіти протягом життя; розроблення та впровадження державних освітніх стандартів; оновлення переліку професій з підготовки кваліфікованих робітників.